

Nr 241.

Av herr **Forssell**, om *uppflyttning i högre lönegrad av förste byråingenjörsbefattningarna i patent- och registreringsverket.*

I motion i andra kammaren nr 332 vid 1928 års riksdag anförde jag under återopande av en min motion II:220 vid 1926 års riksdag beträffande uppflyttning i högre lönegrad av förste byråingenjörsbefattningarna i patent- och registreringsverket följande:

»Vid 1921 års riksdags behandling av frågan om ny löneroglering för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, erkändes från flera håll såsom obestridligt, att innehavarna av de dittillsvarande andragsradsbefattningarna genom riksdagens antagande av lönerogleringskommitténs förslag i berörda hänseende i flera fall icke erhöilo en riktig placering i det nya lönesystemet.

Till de andragsradstjänstemän, som genom deras hänförande till dåvarande lönegrad B:15, erhöilo en sålunda från flera håll erkänd orättvis placering, hörde bland andra de fyra å patentavdelningarna i patent- och registreringsverket tjänstgörande förste byråingenjörerna. Beträffande dessa tjänstemän, vilka under åratat ålagts och förrättat byrådirektörs-göromål, är av intresse att till en början erinra om vad allmänna civilförvaltningens lönenämnd anförde i sitt den 9 november 1923 avgivna betänkande angående uppflyttning i lönegrad av vissa tjänster, som tillhört förutvarande andra normalgraden m. m.

Lönenämnden ansåg, att, vid bedömandet av en befattnings uppflyttning till högre lönegrad, bland annat borde fordras, att de uppgifter, som vore förenade med befattningen, i viss mån närmade sig dem, som eljest tillkomme en byrådirektör, samt att särskilt avseende borde fästas vid det förhållandet, huruvida med en befattning vore förenad föredragnings-skyldighet med ledamots ansvar.

Vid behandlingen av den av Kungl. Maj:t i anslutning till allmänna civilförvaltningens lönenämnds betänkande till 1925 års riksdag avgivna propositionen fattade riksdagen sina beslut i ämnet efter prövning av de olika ämbetsverkens förutvarande andragsradsbefattningar och vidtog därvid av riksdagen uppflyttning i högre lönegrad med avseende å åtskilliga av ifrågakommande befattningar.

Vad patent- och registreringsverket angår hade allmänna civilförvaltningens lönenämnd i berörda betänkande till uppförande i dåvarande lönegrad B:16 föreslagit ovannämnda fyra förste byråingenjörstjänster.

Härutinnan yttrar lönenämnden följande:

För behörighet till förste byråingenjörstjänst fordras enligt § 34 av verkets instruktion den 31 december 1921 (nr 872) att hava avlagt högre teknisk examen vid svenskt eller främmande läroverk samt praktiskt hava utövat teknisk verksamhet, dock att tekniskt utbildad tjänsteman, som före instruktionens ikraftträdande har anställning hos verket, men icke fullgjort nyss angivna fordringar, under vissa förutsättningar är berättigad till erhållande av dylik befattning. För behörighet till bibliotekarietjänst fordras att äga tekniska kunskaper och till sekreterarebefattning att hava avlagt examen inom juridisk fakultet.

Beträffande nu ifrågavarande befattningshavares särskilda åligganden innehåller instruktionen icke annan bestämmelse än att, enligt § 26, generaldirektören må åt förste byråingenjör efter omständigheterna kunna uppdraga att med enahanda befogenhet och skyldighet, som tillkommer byrådirektör, handlägga patentärenden.

Enligt vad lönenämnden inhämtat, förordnas en av förste byråingenjörerna att verkställa den för patentansökningarnas behöriga granskning erforderliga klassificeringen av sådana ansökningar och patentskrifter ävensom att utarbeta den statistik, som ämbetsverket finner böra upprättas. Övriga fyra byråingenjörer hava att å patentavdelningarna biträda ledamöterna vid patentärendenas behandling. Emellertid erhöles dessa fyra förste byråingenjörer redan kort tid efter verkets från och med år 1915 genomförda omorganisation sådant uppdrag, som ovan nämnts, nämligen att med enahanda befogenhet och skyldighet som byrådirektör handlägga patentärenden; och hava de alltjämt innehaft och innehava fortfarande sådant uppdrag, för vilket de icke äga åtnjuta särskild ersättning.

Då, efter vad för lönenämnden uppgivits, det är att förvänta, att nämnda fyra förste byråingenjörer även för framtiden behöva anlitas såsom adjungerade ledamöter vid patentärendens handläggning, synes det lönenämnden skäligt, att tjänsterna i fråga uppflyttas i 16:e lönegraden.'

I Kungl. Maj:ts nyss omförmälda proposition uttalade emellertid dåvarande statsrådet och chefen för finansdepartementet att vid det förhållande, att beträffande patent- och registreringsverket statens besparingskommitté komme att inom loppet av de närmaste månaderna framlägga förslag angående omorganisation, det givetvis icke torde kunna ifrågakomma att, innan ställning tagits till berörda förslag, då upptaga frågan om uppflyttning i lönegrad av de å detta verks stat uppförda befattningarna, utan torde därmed böra anstå, tills omorganisationsfrågorna underkastats vederbörlig prövning. Och fattade 1925 års riksdag beträffande patent- och registreringsverket beslut i anslutning till detta uttalande.

Den 26 februari 1925 avgav statens besparingskommitté ett betänkande med utredning och förslag angående 'en plan för ändrad organisation av patent- och registreringsverket'.

I underdånig skrivelse den 7 september 1925 angående förslag till stat för patent- och registreringsverket för tiden från och med 1 juli 1926 yttrar patent- och registreringsverket härutinnan följande, som av löne-nämnden återgives sålunda:

Statens besparingskommitté har i sitt betänkande med utredning och förslag angående patent- och registreringsverket framlagt en plan för ändrad organisation av patent- och registreringsverket.

I patent- och registreringsverkets den 27 sistlidne juni däröver avgivna utlåtande har ämbetsverket på anförda skäl funnit giltig anledning saknas att frångå den vid ämbetsverkets omorganisation genomförda gradering av de särskilda tjänsterna; allenast med den ändring, att förste byråingenjörerna i likhet med åtskilliga andra förutvarande andragsgradstjänstemän i statsförvaltningen måtte uppflyttas i lönegrad B: 16, nuvarande B: 26.

Allmänna civilförvaltningens lönenämnd hade i utlåtande den 9 november 1923 föreslagit, att tjänsterna i fråga skulle uppflyttas i 16:e lönegraden. Uti innevarande års statsverksproposition, tionde huvudtiteln, har vederbörande departementschef därom yttrat, att med hänsyn till den av statens besparingskommitté ifrågasatta omorganisationen av ämbetsverket ansetts lämpligt att låta med prövning av spörsmålet om nyssnämnda befattningars uppflyttning anstå, till dess själva organisationsfrågan kunde bliva föremål för avgörande; och uttalade departementschefen i annat sammanhang, att med den slutliga prövningen av de från besparingskommitténs sida i utsikt ställda förslagen måtte anstå till nästkommande år.

Då det torde vara anledning antaga, att spörsmålet om ifrågavarande tjänsters placering i lönegrad kommer att föreläggas nästkommande riksdag, tillåter sig patent- och registreringsverket erinra om vad i denna fråga tidigare förekommit.

I underdånig skrivelse den 10 december 1920 hade ämbetsverket gjort framställning rörande löneplacering för de befattningshavare, varom nu vore fråga.

I skrivelse den 4 september 1923 till allmänna civilförvaltningens lönenämnd lämnade ämbetsverket meddelande om vad som enligt 34 § av ämbetsverkets instruktion den 31 december 1921 (nr 872) erfordrades för behörighet till förste byråingenjörstjänst. Vidare upplyste ämbetsverket, att beträffande de ifrågavarande befattningarnas särskilda åliggande instruktionen icke innehölle annan bestämmelse, än att enligt 26 § generaldirektören ägde att åt förste byråingenjör efter omständigheterna uppdraga att med enahanda befogenhet och skyldighet, som tillkomme byrådirektör, handlägga patentärenden. De förste byråingenjörer, som deltog i patentärendenas handläggning, erhöilo kort tid efter verkets omorganisation från och med år 1915 sådant uppdrag, som ovan nämnts, eller att med enahanda befogenhet och skyldighet som byrådirektör handlägga

patentärenden, och uttalade ämbetsverket, att, för så vitt kunde bedömas, ämbetsverket för oöverskådlig framtid torde behöva anlita dem i nu nämnda avseende.

För avgörande av frågan om förutvarande andragradstjänsters uppflyttande till högre lönegrad, har lönenämnden ansett särskilt avseende böra fästas vid det förhållandet, huruvida med en befattning vore förenad föredragningsskyldighet med ledamots ansvar i vederbörande verkstyrelse. Förekomme en dylik skyldighet i större omfattning och beträffande ärenden av mera krävande art, syntes i allmänhet tjänsten vara av beskaffenhet att böra hänföras till den högre lönegraden. Förste byråingenjörsbefattningarna hos patent- och registreringsverket finner ämbetsverket uppenbart vara att hänföra till denna kategori av tjänster.

Efter medgivande av innevarande års riksdag hava åtskilliga befattningar, som varit uppförda i 15:e lönegraden, vilka förut tillhört andra normalgraden, såsom framgår av den avlöningsreglementet bifogade tjänsteförteckningen, uppflyttas i högre lönegrad från och med den 1 juli innevarande år.

Patent- och registreringsverket tillåter sig i detta sammanhang erinra om, att chefen för finansdepartementet vid anmälan inför Eders Kungl. Maj:t den 31 december 1924 av lönenämndens förslag angående uppflyttning i lönegrad av vissa tjänster, som tillhört förutvarande andra normalgraden, förklarar sig, på grund av vissa organisationsfrågor, icke kunna för det dåvarande framlägga förslag om uppflyttning i högre lönegrad, vad anginge riksförsäkringsanstaltens och pensionsstyrelsens befattningshavare av nu ifrågavarande kategori. Departementschefen yttrade därvid, att det givetvis kunde synas obilligt, att vissa tjänstemän, med hänsyn till ifrågavarande omorganisation av de verk, de tillhörde, skulle komma i en sämre ställning, än motsvarande befattningar i andra verk, men då, såsom i detta fall, frågan om omorganisation med all sannolikhet inom närmaste tiden torde komma att lösas, hade departementschefen ansett försiktigheten bjuda, att någon ändring i tjänstemännens löneplacering för det dåvarande icke genomfördes. Då omorganisationsfrågan och i samband därmed spörsmålet om de ifrågavarande tjänstemännens placering i lönegrad företages till prövning, syntes det emellertid böra tagas under övervägande, huruvida icke de befattningshavare, som därvid ansåges böra hänföras till högre lönegrad, rättvisligen kunde komma i åtnjutande av den högre lönen från samma tidpunkt som övriga befattningshavare, för vilka innevarande år löneförbättring föresloges.

I samma riktning har statskontoret uttalat sig i sitt utlåtande över lönenämndens förslag. Statskontoret yttrade nämligen, att, därest en befattning efter slutförd utredning befunnes böra hänföras till högre lönegrad och de tidigare med befattningen förenade göromålen jämväl motiverade sådan placering, innehavaren måtte tillerkännas rätt att åt-

njuta den högre avlöningen från samma tidpunkt som övriga tjänstemän, vilka i anledning av nämndens förslag komme att erhålla uppflyttning.

Patent- och registreringsverket får för sin del livligt tillstyrka, att ämbetsverkets förste byråingenjörer måtte komma i åtnjutande av den föreslagna uppflyttningen i lönegrad från samma tidpunkt som de befattningshavare, vilka enligt Kungl. Maj:ts kungörelse angående ändrad lydelse i vissa delar av avlöningsreglementet den 22 juni 1921 för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk tillhörande den civila förvaltningen den 6 juni 1925 (nr 270) erhållit uppflyttning.

Kostnadsökningen för förste byråingenjörernas uppflyttning i den föreslagna lönegraden skulle uppgå till 3,840 kronor för år räknat; och torde vid bifall till den ifrågavarande uppflyttningen mot kostnaden härför svarande höjning av anslaget till avlöningar åt ordinarie tjänstemän böra ske med i avrundat tal 3,800 kronor. Anslaget skulle sålunda upptagas med ett från 511,700 kronor till 515,500 kronor förhöjt belopp.' Bemärkas må att patent- och registreringsverkets ifrågavarande underdåniga framställning var av de i ärendet deltagande enhälligt beslutad.

I årets statsverksproposition, tionde huvudtiteln, sid. 118, uttalar emellertid vederbörande departementschef, att det synes böra tillsvidare anstå med prövning av patent- och registreringsverkets av allmänna civilförvaltningens lönenämnd biträdda förslag om uppflyttning av de fyra förste byråingenjörerna till nuvarande 26:e lönegraden under hänvisning till, att det syntes honom lämpligast, att i fråga om en så genomgripande förändring av den nuvarande organisationen inom ämbetsverkets patentavdelningar, som föreslagits såväl av besparingskommittén som en dess reservant, 'avvakta den utformning av patentlagstiftningen, som kan framgå av den pågående revisionen, och varigenom ifrågavarande tjänstemäns arbetsuppgifter torde bliva vederbörligen fastställda.'

Lönenämndens yttrande innehöll därefter:

'Det syntes ovisst, vad statsrådet här avser med pågående revision. Såvitt bekant är, har patentlagstiftningskommitténs arbete förklarats vilande från och med 1923 års ingång genom Kungl. Maj:ts beslut den 24 november 1922 och lärer icke därefter hava åter fått upptagas.

Vid sådant förhållande synes vad departementschefen anfört icke böra få utgöra hinder för uppflyttning till lönegrad B: 26 av ifrågavarande fyra förste byråingenjörer, då alla i ärendet hörda myndigheter bestyrkt riktigheten och rättvisan av en dylik uppflyttning.

Utan att föregripa resultatet av den av departementschefen såsom pågående angivna revisionen av patentlagstiftningen synes patentverkets ovan berörda framställning beträffande de fyra förste byråingenjörerna kunna bifallas, enär sådan ändring icke kan inträda i de fyra förste byråingenjörernas arbetsuppgifter, att den skulle rubba de grunder, varpå allmänna civilförvaltningens lönenämnds ovannämnda förslag om deras uppflyttning i högre lönegrad, numera B: 26, stöder sig.'

I motion vid 1928 års riksdag fortsatte jag efter detta referat på följande sätt:

'Statsutskottet uttalade i sitt utlåtande nr 10 vid 1926 års riksdag, att vad Kungl. Maj:t i övrigt föreslagit i fråga om stat och anslag till patent- och registreringsverket icke hade givit utskottet anledning till erinran. Härav följde, att utskottet icke kunde tillstyrka det motionsvis väckta yrkandet om uppflyttning i lönegrad av förste byråingenjörstjänsterna hos ämbetsverket. Vad detta yrkande beträffade, ville utskottet framhålla, att enligt utskottets förmenande prövningen av förslaget om uppflyttning i lönegrad av berörda tjänster torde böra anstå, till dess frågan om ämbetsverkets omorganisation blivit slutligen avgjord.

Vid behandlingen i andra kammaren av patent- och registreringsverkets stat framställde jag en vördsam förfrågan till herr handelsministern, vid vilken tidpunkt man kunde ha ett motse förslag till den reorganisation, varom statsutskottet sålunda uttalat sig. Chefen för handelsdepartementet lämnade då omedelbart det svaret, att meningen vore att fortast möjligt få färdig en överarbetning av det förslag till ny patentlagstiftning, som utarbetas av den s. k. patentlagstiftningskommittén. Hur snart denna kunde vara färdig var omöjligt för honom att säga, men det kunde väl finnas någon utsikt till, att saken skulle kunna läggas fram vid 1928 års riksdag.

Att efter detta statsrådets uttalande någon framställning beträffande patentverkets förste byråingenjörstjänster icke gjorts under 1927 varken av patentverket eller enskilda är helt naturligt.

I årets statsverksproposition meddelas också, att patentverket anmält, att det icke hade ett föreslå någon ändring i den för ämbetsverket nu gällande staten. Icke heller chefen för handelsdepartementet har för närvarande ifrågasatt någon ändring i de å patent- och registreringsverkets stat nu uppförda anslagen under erinran om, att den slutliga prövningen av det utav statens besparingskommitté på sin tid avgivet förslag till viss organisationsändring inom ämbetsverket, samt andra därmed sammanhängande spörsmål, måste bliva beroende av den utformning av patentlagstiftningen, som kan framgå av den pågående utredningen å detta område.

Den 'utformning av patentlagstiftningen', som anförts och alltjämt anföres, numera såsom ensamt hinder för ifrågavarande uppflyttning till lönegrad B:26, synes emellertid låta vänta på sig. Såvitt bekant är pågår för närvarande intet utredningsarbete beträffande patentlagstiftningen. Det kommer sålunda säkerligen att dröja ytterligare en lång följd av år, innan en ny patentlagstiftning kan föreligga godkänd av statsmakterna. Enbart av billighets- och rättvisehänsyn borde därför ifrågavarande fyra befattningshavare omedelbart uppflyttas till den lönegrad, som förordats av samtliga de ansvariga myndigheter, vilka behandlat denna lönefråga.

Men härtill kunna fogas ytterligare synpunkter.

Den enda nya form av patentlagstiftning, som skulle kunna göra förste byråingenjörstjänsterna såväl som åtskilliga andra ordinarie tjänster hos patentverket eventuellt obehövligen, vore den, som avskaffade s. k. nyhetsgranskning. Huru orimligt det är att något dylikt skall komma att ske, framgår med all tydlighet därav, att vid *alla* hittills framställda och prövade omorganisationsförslag beträffande patentverket det bestämt framhållits av *alla* hörda sakkunniga, att ett avskaffande av nyhetsgranskningen icke får ifrågakomma. Vid sådant förhållande torde det icke längre med fog kunna hävdas, att uppflyttningen av patentverkets förste byråingenjörstjänster med nödvändighet måste sammankopplas med ikraftträdandet av en ny patentlagstiftning.

Att denna av alla instanser såsom rättvis och billig erkända löneuppflyttning uteblivit, har emellertid hitintills berört endast de fyra tjänstemän, som inneha förste byråingenjörstjänsterna. Numera har orimligheten och ohållbarheten av detta löneärendes hittillsvarande behandling än mera framträtt. Nyligen har en av dessa befattningshavare avlidit och hans efterlevande få nu, därest ej genom riksdagens ingripande rättelse vinnes, för framtiden lägre pensionsersättning än vad dem rättvisligen tillkommer.

Men även till andra tjänstemän hos patentverket har verkningarna av statsmakternas motstånd mot denna rättvisa löneuppflyttning sträckt sig och kommit till uttryck på ett sätt, som nödvändiggör omedelbar rättelse. Sedan numera genom Kungl. Maj:ts beslut ersättningen vid förordnanden såsom extra föredragande för tjänstemän av byråingenjör och lägre grader höjts, medan däremot för förste byråingenjör med sådan föredragningsskyldighet någon särskild ersättning härför med hänsyn till en bestämelse i ämbetsverkets instruktion icke ansetts kunna medgivas, har den ohållbara situation inträtt, att, då nyligen en byråingenjör förordnades att upprätthålla en förste byråingenjörsbefattning, byråingenjören i fråga måste finna sig i att hans löneinkomst *i den högre graden* blev avsevärt mindre än i den *lägre*. De egendomliga konsekvenser, som förste byråingenjörernas i patentverket ställning i lönehänseende föra med sig, borde det vara statsmakterna angeläget att utan ytterligare dröjsmål undanröja.»

Utöver vad jag år 1928 anförde, vill jag nu andraga:

Statsutskottet avstyrkte denna min motion i sitt utlåtande nr 10 vid 1928 års riksdag under erinran om att den slutliga prövningen av ett utav statens beparingskommitté på sin tid avgivet förslag till vissa organisationsförändringar inom ämbetsverket samt andra därmed sammanhängande spörsmål måste bliva beroende på den utformning av patent-

lagstiftningen, som kunde framgå av den pågående utredningen på detta område.

1928 års riksdag beslöt i enlighet med statsutskottets hemställan.

I innevarande års statsverksproposition meddelas, att patent- och registreringsverket beträffande avlöningsanslaget till ordinarie tjänstemän bland annat ifrågasatt uppflyttning till lönegraden B:26 av de fyra för närvarande i lönegraden B:24 placerade förste byråingenjörsbefattningarna. Patent- och registreringsverkets motivering för uppflyttning i lönegrad av ifrågavarande tjänstemän är av följande lydelse:

»Patent- och registreringsverkets nuvarande organisation upptager egentligen endast 16 ordinarie tekniska föredragande, nämligen de tekniska byrådirektörerna. De å patentavdelningarna tjänstgörande fyra förste byråingenjörerna och fyra byråingenjörerna hava nämligen enligt meddelade bestämmelser i dessa sina egenskaper att biträda de tekniska ledamöterna vid behandling av patentärendena. För att emellertid bereda ämbetsverket tillfälle att utöka den alltför fåtaliga föredragandekåren, har i ämbetsverkets instruktion (Sv. förfs. 872/21) § 26 intagits stadgande, att 'åt förste byråingenjör må generaldirektören efter omständigheterna kunna uppdraga att med enahanda befogenhet och skyldighet, som tillkommer byrådirektör, handlägga patentärenden'. Denna bestämmelse, som väl ursprungligen tillkom för att täcka mera tillfälliga behov av ytterligare föredragande, har emellertid sedan länge måst kontinuerligt utnyttjas beträffande samtliga de fyra förste byråingenjörerna, och detta förhållande torde väl bliva konstant.

Utöver nämnda tjugu tekniska föredragande (16 byrådirektörer och 4 förste byråingenjörer) äro för närvarande tjuguen tekniska befattningshavare, därav fem ordinarie och 16 extra ordinarie, förordnade såsom föredragande. Denna ökning i antalet föredragande har föranletts dels av en utsträckt tillämpning av den princip, varpå ämbetsverkets organisation är byggd och som av besparingskommittén kraftigt förordats såsom innebärande det mest rationella utnyttjandet av ämbetsverkets arbetskrafter, nämligen inrättandet av största möjliga antal självständiga enmansrotlar för patentärendenas behandling, dels av en betydlig ökning i antalet inkommande patentansökningar och dels av huvudsakligen till följd av sistnämnda förhållande ävensom av den på sin tid ur besparingssynpunkt vidtagna reduceringen av arbetskrafterna uppkomna stora balansen av oavgjorda patentansökningar.

Av det sagda torde tydligt framgå, att det icke inom överskådlig tid kan bliva fråga om någon eftergift i den kontinuerliga tillämpningen av ovannämnda instruktionsbestämmelse om uppdrag åt förste byråingenjör att såsom byrådirektör handlägga patentärenden.

Den huvudkategori av tjänstemän (sekreterare, förste aktuarier, förste ingenjörer m. fl.) nu ifrågavarande befattningshavare tillhöra, är fördelad på huvudsakligen två lönegrader, B: 24 och B: 26. Till sistnämnda

grad höra åtskilliga befattningshavare, vilkas uppgifter ej torde kunna anses mera kvalificerade än förste byråingenjörernas i ämbetsverket, såsom förste kanslissekreterare i statsdepartement, sekreterare hos flera ämbetsverk och vid Tekniska högskolan, förste byråingenjör hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, förste ingenjör hos mynt- och justeringsverket, förste byråingenjör hos lantbruksstyrelsen, fyringenjör hos lotsstyrelsen, intendent hos byggnadsstyrelsen, överassistent och laborator hos centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet, observator vid rikets allmänna kartverk, statsgeolog, m. fl.

Frågan om förste byråingenjörernas i patentverket placering i högre lönegrad än den nuvarande 24:e har förevarit vid flera föregående tillfällen.

I underdånig skrivelse den 10 december 1920 gjorde sålunda ämbetsverket framställning om deras placering i dåvarande 17:e eller nuvarande 27:e graden.

Kungl. Maj:t, som vid övergången till det nuvarande avlöningssystemet för den centrala statsförvaltningen år 1921 beslutat föreslå, att samtliga dåvarande tjänster i andra normalgraden, dit förste byråingenjörstjänsterna hörde, skulle uppföras i 16:e eller nuvarande 26:e lönegraden, upptog även i 1921 års statsverksproposition nu ifrågasatt tjänster i sistnämnda grad. Riksdagen placerade emellertid dessa befattningshavare, liksom det stora flertalet tjänstemän i dåvarande andra normalgraden, i 15:e eller nuvarande 24:e lönegraden.

Allmänna civilförvaltningens lönenämnd, som fått frågan om de förutvarande andragsgradstjänstemännens inplacering i det nya lönesystemet till behandling, föreslog härefter i utlåtande den 9 november 1923, att de å patent- och registreringsverkets stat uppförda ordinarie fyra förste byråingenjörstjänsterna skulle uppflyttas i dåvarande 16:e, numera 26:e lönegraden. Såsom skäl härför anförde lönenämnden, att nämnda förste byråingenjörer redan kort tid efter verkets från och med år 1915 genomförda omorganisation erhållit det i ämbetsverkets instruktion omnämnda uppdraget att med enahanda befogenhet och skyldighet som byrådirektör handlägga patentärenden, att de alltjämt innehaft och fortfarande innehade sådant uppdrag, för vilket de icke ägde åtnjuta särskild ersättning samt att, enligt vad för lönenämnden uppgivits, det vore att förvänta, att de även för framtiden behövde anlitas såsom adjungerade ledamöter, vid vilka förhållanden det syntes lönenämnden skäligt, att tjänsterna ifråga uppflyttades i 16:e (= nuvarande 26:e) lönegraden.

Sedan det försports, att statens besparingskommitté, som vore sysselsatt med den förut omfördälda undersökningen av patent- och registreringsverket, ifrågasatt omorganisation av ämbetsverket, uttalade emellertid i 1925 års statsverksproposition, däri lönenämndens förutnämnda betänkande förelades riksdagen, av dåvarande chefen för handelsdepartementet, att det, med hänsyn till den sålunda ifrågasatta omorganisationen,

ansetts lämpligt att låta anstå med prövning av spørsmålet om nyssnämnda befattningshavares uppflyttning, till dess själva organisationsfrågan kunde bli föremål för avgörande.

I betänkande den 26 februari 1925 framlade besparingskommittén sitt förslag rörande patent- och registreringsverket, över vilket förslag ämbetsverket den 27 juli 1925 avgav utlåtande, däri ämbetsverket gjorde gällande, att förste byråingenjörerna, i likhet med åskilliga andra förutvarande andragradstjänstemän i statsförvaltningen, borde uppflyttas i lönegraden B: 26.

Sedermera, i underdånig skrivelse den 7 september 1925 med förslag till stat för ämbetsverket för tiden från och med den 1 juli 1926, tillstyrkte ämbetsverket livligt, att ifrågavarande tjänstemän måtte komma i åtnjutande av den av allmänna civilförvaltningens lönenämnd föreslagna uppflyttningen.

I skrivelsen erinrade ämbetsverket, att, för avgörande av frågan om förutvarande andragradstjänsters uppflyttande till högre lönegrad, lönenämnden ansett särskilt avseende böra fästas vid det förhållandet, huruvida med en befattning vore förenad föredragningskyldighet med ledamots ansvar i vederbörande verkstyrelse. Förekomme en dylik skyldighet i större omfattning och beträffande ärenden av mera krävande art, syntes i allmänhet tjänsten vara av beskaffenhet att böra hänföras till den högre lönegraden. Förste byråingenjörsbefattningarna hos patent- och registreringsverket funne ämbetsverket uppenbart vara att hänföra till denna kategori av tjänster.

Efter medgivande av 1925 års riksdag hade åtskilliga befattningar, som varit uppförda i 15:e lönegraden, vilka förut tillhört andra normalgraden, såsom framginge av den avlöningsreglementet bifogade tjänsteförteckningen, uppflyttats i högre lönegrad från och med den 1 juli 1925.

Patent- och registreringsverket tillåte sig i detta sammanhang erinra om, att chefen för finansdepartementet vid anmälan inför Kungl. Maj:t den 31 december 1924 av lönenämndens förslag angående uppflyttning i lönegrad av vissa tjänster, som tillhört förutvarande andra normalgraden, förklarar sig, på grund av vissa organisationsfrågor, icke kunna för det dåvarande framlägga förslag om uppflyttning i högre lönegrad, vad anginge riksförsäkringsanstaltens och pensionsstyrelsens befattningshavare av nu ifrågavarande kategori. Departementschefen hade därvid yttrat, att det givetvis kunde synas obilligt, att vissa tjänstemän, med hänsyn till ifrågasatt omorganisation av de verk, de tillhörde, skulle komma i en sämre ställning än motsvarande befattningar i andra verk, men då, såsom i detta fall, frågan om omorganisation antoges med all sannolikhet inom närmaste tiden komma att lösas, hade departementschefen ansett försiktigheten bjuda, att någon ändring i tjänstemännens löneplacering för det dåvarande icke genomfördes. Då omorganisationsfrågan och i samband därmed spørsmålet om de ifrågavarande tjänste-

männens placering i lönegrad företogs till prövning, syntes det emellertid böra tagas under övervägande, huruvida icke de befattningshavare, som därvid ansåges böra hänföras till högre lönegrad, rättvisligen kunde komma i åtnjutande av den högre lönen från samma tidpunkt som övriga befattningshavare, för vilka år 1925 löneförbättring föresloges.

I samma riktning hade statskontoret uttalat sig i sitt utlåtande över lönenämndens förslag. Statskontoret hade nämligen yttrat att, därest en befattning efter slutförd utredning befunnes böra hänföras till högre lönegrad och de tidigare med befattningen förenade göromålen jämväl motiverade sådan placering, innehavaren måtte tillerkännas rätt att åtnjuta den högre avlöningen från samma tidpunkt som övriga tjänstemän, vilka i anledning av nämndens förslag komme att erhålla uppflyttning.

Departementschefen ansåg emellertid, enligt hans anförande till 1926 års statsverksproposition, i vilken besparingskommitténs förenämnda förslag upptogs till behandling, att med prövning av det av patent- och registreringsverket framställda av allmänna civilförvaltningens lönenämnd biträdda förslaget om uppflyttning av de fyra förste byråingenjörerna till 26:e lönegraden borde tills vidare anstå i avvaktan på den utformning av patentlagstiftningen, som kunde framgå av den pågående revisionen därav och varigenom dessa tjänstemäns arbetsuppgifter antoges bliva vederbörligen fastställda. Sistnämnda statsverksproposition upptog också ifrågasatt tjänstemän i 24:e graden.

Visserligen föreslogs i en inom riksdagens andra kammare väckt motion (nr 220), att uppflyttningen dock skulle ske, men riksdagens beslut utföll i enlighet med statsverkspropositionen.

Även innevarande år har motion (nr 332) inom andra kammaren väckts om uppflyttning av förste byråingenjörerna till 26:e lönegraden men avslagits efter avstyrkande utlåtande av statsutskottet, som därvid intog samma ståndpunkt, som 1926 års utskott intog till förstnämnda motion, nämligen att frågan borde anstå till dess den större frågan om patent- och registreringsverkets omorganisation slutligen avgjorts, varjämte utskottet anförde, att patent- och registreringsverket ej föreslagit någon ändring i staten för budgetåret 1928/1929 samt att 'departementschefen har, under erinran om att den slutliga prövningen av ett utav statens besparingskommitté på sin tid avgivet förslag till vissa organisationsförändringar inom ämbetsverket samt andra därmed sammanhängande spörsmål måste bliva beroende på den utformning av patentlagstiftningen, som kunde framgå av den pågående utredningen på detta område, icke heller ifrågasatt någon ändring i de å ämbetsverkets stat nu uppförda anslagen'.

Ämbetsverket tillåter sig erinra därom, att besparingskommittén, som icke haft något att erinra mot de principer, varpå ämbetsverkets nuvarande organisation för patentärendenas behandling vore byggd, endast torde

kunna sägas hava framlagt två förslag rörande själva organisationen. Det ena avsåg inrättandet av en besvärsavdelning inom ämbetsverket. En dylik anordning, som givetvis skulle få uttryck i en blivande ny patentlag, berör emellertid icke i någon som helst mån föreliggande fråga om särskilt de fyra förste byråingenjörernas placering i lönegrad. Det andra avsåg de nuvarande tjugofyra tjänstemännens å patentavdelningarna placering i lönegrad.

Lika litet som nuvarande patentlag och patentlagstiftningskommitténs förslag till ny patentlag torde en blivande ny patentlag komma att innehålla några särskilda bestämmelser angående personalen hos patentverket, dess arbetsuppgifter eller tjänsteställning.

Så vitt ämbetsverket förstår, kan endast för det fall, att i den nya patentlagen förprövningsförfarandet utbytes mot anmälningsförfarandet, föreliggande fråga i viss grad sägas röna inverkan av den nya lagen. Genom en sådan ändring blir ju ämbetsverkets personalbehov olika och personalens — icke blott förste byråingenjörernas — arbetsuppgifter helt andra. Att emellertid en sådan nyhet skulle bliva införd i patentlagstiftningen anser ämbetsverket uteslutet. Ämbetsverket får i detta avseende hänvisa till den så gott som enhälliga opinionen inom intresserade kretsar för bibehållande av förprövningsförfarandet i dess nuvarande omfattning, som kom till uttryck vid behandling av frågan om ämbetsverkets omorganisation, till patentlagstiftningskommitténs förslag till ny patentlag, som bygger på förprövningssystemet, till de av intresserade avgivna yttranden över samma förslag, mot vilket uti ifrågavarande hänseende anmärkning icke från något håll göres, till besparingskommitténs uttalande, att kommittén funne det uppenbart, att anledning saknades att övergå till ett anmälningsförfarande eller ett mindre effektivt förprövningssystem än det nu tillämpade, samt till ämbetsverkets vid olika tillfällen hävdade uppfattning om förprövningssystemets stora betydelse för vår industri.

Vad sålunda anförts anser ämbetsverket utgöra giltig grund för ämbetsverkets uppfattning, att tillräcklig anledning saknas att uppskjuta avgörandet av föreliggande fråga i avvaktan på den utformning av patentlagstiftningen, som kan framgå av den pågående revisionen av densamma.

Vad angår besparingskommitténs ännu ej slutligen prövade förslag om tjänstemännens på patentavdelningarna placering i lönegrader får ämbetsverket anföra följande.

Nyssnämnda tjänstemän, nämligen 16 byrådirektörer, 4 förste byråingenjörer och 4 byråingenjörer äro för närvarande placerade i respektive lönegraderna B 28, B 24 och B 21. Enligt kommitténs förslag skulle för dessa tjänstemän, vilka alla skulle intaga ledamots ställning, finnas endast två lönegrader, den lägre och större omfattande 16 befattningar i lönegraden B 24 samt den högre och mindre omfattande 8 befattningar i lönegraden B 27. En reservant föreslog en fördelning av tjänstemännen

a flera lönegrader. Motivet till detta kommitténs förslag var att, då övergången från den lägre till den högre graden icke borde ske efter ålder utan med hänsyn till kvalifikationer, reformen borde verka en större eggelse i arbetet.

Ämbetsverket avstyrkte i utlatande över kommitténs betänkande föresvarande förslag. Vad anginge den praktiska nytta, som kommittén förknippade med ledamotstjänsternas uppdelande på olika lönegrader eller att de större möjligheterna till befordran skulle verka sporrande till ökad arbetsintensitet, borde ihågkommas, att, då en tjänsteman utnämns till tjänst i lägsta lönegraden, hans kompetens för ifrågavarande arbete blivit prövad och godkänd. Det syntes då icke oberättigat att antaga, att det endast skulle bliva i rena undantagsfall som en tjänsteman icke skulle i sin tur bliva befordrad till en ledig tjänst av samma art i högre lönegrad. Därtill komme, att det torde kunna inträffa — sannolikare ju flere lönegrader och ju färre tjänster i de högre lönegraderna funnes — att en tjänsteman, som även enligt kommitténs strängare befordringsprinciper bort befordras till tjänst i högre lönegrad, icke före pensionsåldern komme i tur till sådan befordran och därför måste icke blott under tjänstetiden åtnöjas med en lägre avlöning utan även avgå med en lägre pension än hans lyckligare kamrat, oaktat båda med samma skicklighet utfört samma slags arbete. Förslaget innebure i stort sett en försämring av de nuvarande avlöningsförhållandena för de tekniska tjänstemännen. Att en sådan anordning skulle bidra till ökad arbetsintensitet vore svårt att förstå. Med skäl kunde befaras, att denna anordning, icke minst till följd av de ovisshetsmoment densamma innebure, skulle försvåra möjligheterna för ämbetsverket av en god rekrytering. Ämbetsverket, som givetvis beträffande de tekniska arbetskrafterna hade att utstå en livlig konkurrens med de enskilda företagen, måste bestämt avråda varje åtgärd, som vore ägnad att skärpa denna konkurrens till ämbetsverkets nackdel. Om någon besparing genom antagande av det ena eller andra av de framkomna förslagen kunde det icke bliva tal.

I statsverkspropositionen till 1926 års riksdag yttrade departementschefen, hurusom patent- och registreringsverket uttalat allvarliga betänkligheter mot ifrågavarande förslag och att departementschefen för egen del icke kunnat undgå att finna vissa dessa betänkligheter tungt vägande. I främsta rummet syntes det omtvistligt, att ett genomförande av något av förslagen skulle befordra det syfte, vari förslagen framställt, nämligen åstadkommandet av en ökad arbetseffekt. Inför ovissheten om förslagets verkningar i berörda hänseende torde icke oväsentlig betydelse böra tillmätas den omständigheten, att genomförandet av kommittémajoritetens och det ena av reservantens två förslag skulle — långt ifrån att medföra någon besparing — vålla en kostnadsökning, som, åtminstone vad anginge sistnämnda förslag, skulle bliva icke alldeles obetydlig. Vidare erinrades, att en ändring i lönegradshänseende beträff-

fande ett så stort antal ordinarie tjänstemän, varom här vore fråga, kunde genomföras endast successivt, i mån av befattningarnas ledigblivande, och sålunda träda i full tillämpning först i en avlägsen framtid. Slutligen syntes det departementschefen lämpligast att i fråga om en så genomgripande förändring av den nuvarande organisationen inom patentavdelningarna avvakta den utformning av patentlagstiftningen, som kunde framgå av den pågående revisionen och varigenom ifrågavarande tjänstemäns arbetsuppgifter torde bli vederbörligen fastställda.

Riksdagen beslöt i enlighet med den av departementschefen uttalade mening.

Av vad sålunda i frågan förekommit torde otvetydigt framgå, att förste byråingenjörerna i patent- och registreringsverket, med hänsyn till de arbetsuppgifter, som åligga dem, hava rätt att placeras i lönegrad B 26. Vid sådant förhållande och då det med en till visshet gränsande sannolikhet kan sägas, att någon ändring i dessa arbetsuppgifter icke kommer att ske, anser ämbetsverket det icke vara förenligt med rättvisa och billighet att låta dessa tjänstemän år efter år icke få tillgodonjuta denna sin rätt. En ny patentlag torde säkerligen icke kunna tänkas träda i kraft än på många år.

Även om tilläventyrs, med föranledande av besparingskommitténs förslag, de ordinarie ledamöterna i patent- och registreringsverket i en framtid, oaktat de hava samma arbetsuppgifter, komma att placeras i olika lönegrader, håller ämbetsverket före, att det icke kan vara annat än berättigat, att vid en sådan reforms genomförande utgångspunkten för bestämmandet av förste byråingenjörernas löneställning blir den lönegrad, vari de enligt nuvarande förhållanden ansetts rätteligen böra placeras. Det bör jämväl ihågkommas, att byrådirektörerna äro placerade i B 28.

Slutligen tillåter sig ämbetsverket erinra om ett missförhållande, som för närvarande äger rum. På grund av att en byråchefstjänst är och sannolikt för en längre tid framåt kommer att vara vakant, upprätthålles en förste byråingenjörstjänst på förordnande. Den byråingenjör, som erhåller detta förordnande, uppbär i vikariatsersättning en krona 25 öre per dag. För det uppdrag att med byrådirektörs befogenhet handlägga patentärenden, som lämnas honom, erhåller han icke någon ersättning. De byråingenjörer eller biträdande ingenjörer, som förordnas såsom extra föredragande, erhålla härför ett årsarvode av 900 kronor eller ungefär två kronor 50 öre per dag. Därest förste byråingenjörstjänsterna placerades i B 26, bleve vikariatsersättningen åt en byråingenjör att upprätthålla en dylik tjänst två kronor 25 öre per dag.

På grund av vad sålunda anförts får ämbetsverket på det livligaste tillstyrka, att förste byråingenjörerna hos ämbetsverket uppflyttas i lönegrad B 26.»

För egen del uttalar departementschefen, att han finner starka skäl skulle hava talat för bifall till denna patent- och registreringsverkets

framställning, så framt icke frågan om ämbetsverkets omorganisation alltså vore oavgjord.

Vad menas nu med patent- och registreringsverkets omorganisation?

Statens besparingskommitté (landshövding Linnér, generaldirektör Södermark, doktor Kuylenstierna, kommerserådet Dillner, ingenjör Ramström och nuvarande generaldirektör Örne), vilken efter en ingående granskning av patent- och registreringsverket den 26 februari 1925 avgav ett omfattande betänkande, framställde icke någon erinran mot principerna för ämbetsverkets nuvarande organisation för behandling av ansökningar om patent. Kommittén ansåg någon minskning av personalen hos ämbetsverket icke i vidare mån kunna ske än att en notarietjänst i bolagsavdelningen borde indragas, vilket även skett, samt registratortjänsten vid nuvarande innehavarens avgång utbytas mot tjänst i lägre lönegrad.

Ett av kommittén framställt förslag, som kan sägas beröra organisationen, avsåg inrättandet av en sedan länge ifrågasatt besvärsavdelning inom ämbetsverket för patentärenden. Denna fråga, som torde böra behandlas i samband med revision av patentlagstiftningen, saknar varje betydelse för nu föreliggande spörsmål.

Ett annat kommitténs förslag innebar, att de tjugufyra ordinarie tjänstemän, som äro sysselsatta med behandlingen av patentansökningar och vilkas åligganden i detta hänseende för närvarande äro alldeles likartade — något vari enligt kommitténs mening någon ändring icke borde ske — skulle uppdelas på två lönegrader: B 24, omfattande 16 befattningar, och B 27, omfattande 8 befattningar, i stället för såsom nu tre lönegrader B 21 med fyra, B 24 med fyra och B 28 med 16 befattningar. En reservant hade föreslagit uppdelning på flera lönegrader.

Det är detta förslag, som kommittén betecknat såsom »plan för ändrad organisation» och som sedermera under årtal figurerat under benämningen »patent- och registreringsverkets omorganisation».

Patent- och registreringsverket har i sin underdåniga skrivelse angående utgiftsstat för ämbetsverket för budgetåret 1929/1930 — vilken jag tillåtit mig att här ovan återgiva in extenso i vad den berör förste byråingenjörstjänsterna — på ett synnerligen övertygande sätt klargjort den verkliga innebörden av de båda sedan årtal tillbaka av respektive departementschefer och statsutskott i föreliggande sammanhang nyttjade slagorden »ny patentlagstiftning» och »patent- och registreringsverkets omorganisation».

Att ifrågavarande tjänstemäns allmänt såsom berättigat ansedda krav nu åter skulle tillbakavisas med hänvisning till ett förslag, vilket med hänsyn till den mot detsamma riktade kritiken måste betecknas såsom ohållbart, innebär en uppenbar obillighet mot dessa tjänstemän.

Det kan slutligen icke nog kraftigt betonas, att det för ifrågavarande tjänstemän endast är fråga om att rätta till en bevisligen oriktig placering i det för civila statsförvaltningen nu gällande lönesystemet, vilken för dem alltsedan den 1 januari 1922 inneburit åtskilliga ekonomiska förluster.

På grund av vad sålunda anförts hemställas,

att riksdagen måtte besluta dels att förste byråingenjörsbefattningarna i patent- och registreringsverket, enligt nu gällande tjänsteförteckning utgörande fyra, måtte hänföras till lönegrad B 26, dels för ifrågavarande ändamål höja den i patent- och registreringsverkets stat ingående anslagsposten »avlönningar till ordinarie tjänstemän» i ämbetsverket med 3,840 kronor för år räknat.

Stockholm den 21 januari 1929.

Arne Forssell.